

SREĆNI LJUDI ČITAJU I PIJU KAFU

ANJES MARTEN-LIGAN

Prevela s francuskog
Gordana Breberina

    Laguna

Naslov originala

Agnès Martin-Lugand

LES GENS HEUREUX LISENT ET BOIVENT DU CAFÉ

Copyright © Éditions Michel Lafon, 2013.

Translation copyright © 2017 za srpsko izdanje, LAGUNA

Gijomu i Simon-Aderou, koji su moj život

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Očekuje se da se s vremenom prevaziđe,
a njeno narušavanje smatra se neumesnim,
pa čak i štetnim.

(Sigmund Frojd o tugovanju,
„Tugovanje i melanholija“, u *Metapsihologiji*)

„Molim te, mama!“

„Rekla sam *ne*, Klaro.“

„Hajde, Dijan. Pusti je da pođe sa mnom.“

„Nemoj misliti da sam toliko glupa. Ako Klara pođe s tobom, gnjavićete i krenućemo na odmor sa tri dana zakašnjenja.“

„Pođi s nama, kontrolisaćeš nas!“

„Ne pada mi na pamet. Jesi li video šta još sve treba uraditi?“

„Razlog više da Klara pođe sa mnom, moći ćeš to da uradiš na miru.“

„Mama!“

„Dobro, u redu. Bežite! Tutanj! Neću više da vas vidim.“

Otišli su galameći na stepeništu.

Saznala sam da su se u kolima blesavili u trenutku kad je kamion naleteo na njih. Pomislila sam da su umrli smejući se. Pomislila sam kako bih volela da sam bila s njima.

I već godinu dana svakodnevno ponavljam sebi kako bih volela da sam poginula zajedno s njima. Ali moje srce je tvrdoglavo kucalo. I održavalo me u životu. Na moju veliku nesreću.

Izvaljena na trosedu, zurila sam u oblake dima iz svoje cigarete kad su se otvorila ulazna vrata. Feliks nije više čekao moje pozive da bi došao kod mene. Banuo bi neočekivano ili maltene neočekivano. Dolazio je svakoga dana. Kako sam mogla da mu dam duplikat ključeva?

Njegov ulazak me natera da poskočim i pepeo mi pade na pižamu. Oduvah ga na pod. Da ne bih gledala kako započinje svakodnevno spremanje, otišla sam u kuhinju po novu dozu kofeina.

Kad sam se vratila, videh da ništa nije pomeren. Pepeljare su i dalje bile prepune; prazne šolje, kutije od gotovih jela i prazne boce još su bile razbacane po niskom stočiću. Feliks je sedeo prekrštenih nogu i zurio u mene. Nakratko me zbuni njegova ozbiljnost, ali me još više iznenadi njegovo odelo. Zašto je u odeću? Šta se desilo s njegovim pocepanim farmerkama i pripijenim majicama koje je uvek nosio?

„Kuda si pošao takav? Na venčanje ili na sahranu?“

„Koliko je sati?“

„To nije odgovor na moje pitanje. Svejedno mi je koliko je sati. Prerušio si se da bi se nabacivao nekom berzanskom agentu?“

„Ne bih imao ništa protiv, ali dva sata je, moraš da se umiješ i obučeš. Ne možeš tamo takva da ideš.“

„A kuda to treba da idem?“

„Požuri. Tvoji i Kolenovi roditelji će nas čekati. Treba da budemo tamo za jedan sat.“

Pretrnuh, ruke počеше da mi se tresu, imala sam knedlu u grlu. „Ne dolazi u obzir, ne idem na groblje. Čuješ li me?“

„Uradi to zbog njih“, reče mi on blago. „Odaj im poštu, danas moraš da odeš na groblje, prošlo je godinu dana, svi ćemo ti pomoći.“

„Ne želim ničiju pomoć. Odbijam da idem na tu glupu godišnjicu. Zar mislite da se meni obeležava njihova smrt?“

Glas mi zadrhta i potekoše mi prve suze toga dana. Kroz maglu videh kako Feliks ustaje i prilazi mi. Njegove ruke se obmotaše oko mog tela i on me stegnu na grudi.

„Pođi, zbog njih, Dijan, molim te.“

Grubo ga odgurnuh.

„Rekla sam ti da neću, jesi li ti gluv? Napolje iz mog stana!“, dreknuh kad videh da je zakoračio prema meni.

Otrčah u svoju sobu. Iako su mi se ruke tresle, uspehla sam da okrenem dvaput ključ. Skljokah se na pod, naslonjena leđima na vrata, i privukoh noge na grudi. Feliksov uzdah prekinu tišinu koja je ispunila stan.

„Svratiću večeras.“

„Neću više da te vidim.“

„Potrudi se bar da se umiješ, inače ću te ugurati pod tuš.“

Čuh kako se bat njegovih koraka udaljava, a onda me zvuk zatvaranja vrata uveri da je konačno otišao.

Dugo sam tako sedela skrhan, sa glavom između kolena, a onda mi pogled pade na krevet. Dovukoh

se na jedvite jade četvoroonoške do njega. Popeh se i umotah u jorgan. Kao i svaki put kada bih se tu sakrila, moj nos krenu da traži Kolenov miris. On je na kraju ispario, ali ipak nikad nisam promenila posteljinu. Htela sam i dalje da ga udišem. Htela sam da zaboravim miris bolnice i smrti koji mi se uvukao u kožu kad sam poslednji put zarila glavu u njegov vrat.

Htela sam da spavam; san će mi pomoći da zaboravim.

Godinu dana ranije, kad sam, zajedno s Feliksom, stigla u urgentni centar, saopštili su mi da je kasno, da mi je ćerka izdahnula u kolima hitne pomoći. Lekari su me pustili da se isповраćam, a onda su mi saopštili da je pitanje minuta, u najboljem slučaju sati kada će i Kolen otići. Ako želim da se oprostim od njega, moram da požurim. Htela sam da vrisnem, da se proderem da lažu, ali nisam mogla. Upala sam u košmar, želela sam da verujem kako ću se probuditi. Ali bolničarka nas je pavela ka boksu gde se nalazio Kolen. Svaka reč i svaki pokret koje sam registrovala od trenutka kad sam ušla u tu prostoriju, urezali su mi se u pamćenje. Kolen je bio na krevetu, priključen na gomilu bučnih mašina koje su svetlucale. Ležao je gotovo nepomičan, lice mu je bilo u podlivima. Stajala sam nekoliko minuta skamenjena pred tim prizorom. Feliks je bio sa mnom i samo zahvaljujući njemu, nisam se srušila na pod. Kolenova glava je bila malčice okrenuta prema meni, njegove oči privukoše moj pogled. Smogao je snage da se osmehne, jedva primetno. Taj osmeh mi je pomogao

da krenem prema njemu. Uzela sam ga za ruku, stegao mi je šaku.

„Trebalo bi da budeš sa Klarom“, rekao mi je s teškom mukom.

„Kolene, Klara je...“

„Ona je u operacionoj sali“, preduhitrio me je Feliks.

Podigla sam glavu prema njemu. On se nasmeši Kolenu izbegavši moj pogled. Zujalo mi je u ušima, svaka čestica mog tela počela je da podrhtava, pogled mi se zamaglio. Osetila sam kako Kolenova ruka jače steže moju. Gledala sam ga dok mu je Feliks pričao kako je Klara, uveravajući ga da će se izvući. Ta laž me je grubo vratila u stvarnost. Kolen slomljenim glasom reče kako nije video kamion, on i Klara su pevali. Izgubila sam moć govora. Nagla sam se prema njemu, provukla mu ruku kroz kosu, prešla dlanom preko čela. Ponovo je okrenuo lice prema meni. Pošto su mi se oči zamaglile od suza, njegove crte postadoše nejasne, počele su da nestaju, gušila sam se. Podigao je ruku da mi je spusti na obraz.

„Pst, ljubavi“, rekao mi je. „Smiri se, čula si Feliksa, bićeš potrebna Klari.“

Nisam znala kako da izbegnem njegov pogled pun nade da će naša ćerka biti dobro.

„A ti?“, uspela sam da izustim.

„Ona je važna“, rekao mi je obrisavši mi suzu sa obraza.

Zaridah, prislonivši lice na njegov dlan, još uvek topao. Još uvek je bio tu. Još uvek. Grčevito sam se držala za to „još uvek“.

„Kolene, ne mogu da te izgubim“, prošaputala sam. „Nisi sama, imaš Klaru, a i Feliks će brinuti o vama.“ Zavrтела sam glavom ne usuđujući se da ga pogledam. „Ljubavi, sve će biti u redu, bićeš hrabra zbog naše ćerke...“

Glas mu je naglo utihnuo; uspaničila sam se i podigla glavu. Delovao je tako umorno. Kao i uvek, crpao je poslednje atome snage zbog mene. Poljubila sam ga; uzvratio mi je sa ono malo života što je još bilo ostalo u njemu. Zatim sam legla pored njega i pomogla mu da stavi glavu na moje grudi. Sve dok ga budem držala u naručju, neće moći da me napusti. Poslednji put je prošaputao da me voli, imala sam tek toliko vremena da mu odgovorim, a onda je mirno zaspao. Nekoliko sati sam ga tako držala, ljuljuškala, ljubila, udisala njegov miris. Kad su moji roditelji pokušali da me odvedu, počela sam da vrištim. Kolenovi roditelji su došli da vide sina, ali im nisam dozvolila da ga taknu. Bio je samo moj. Feliksovo strpljenje je na kraju prevagnulo, ubedio me je da popustim. Najpre me je umirio, bez žurbe, a onda me je podsetio kako treba da se oprostim od Klare. Moja ćerka je i dalje bila jedino stvorenje na ovoj planeti koje je moglo da me odvoji od Kolena. Smrt nije ništa promenila. Moje šake su se otvorile i ja sam pustila njegovo telo. Spustila sam poslednji put usne na njegove i otišla.

Magla me je obavila dok su me vodili kod Klare. Reagovala sam tek kada smo stigli do vrata.

„Ne“, rekla sam Feliksu. „Ne mogu.“

„Moraš da je vidiš, Dijan.“

Ne odvajajući pogled od vrata, uzmakla sam nekoliko koraka, a onda sam pobegla kroz bolničke hodnike. Odbila sam da vidim mrtvu ćerku. Htela sam da se sećam samo njenog osmeha, plavih, umršenih uvojak koji su joj uokvirivali lice, njenih očiju koje su se obešenjački caklile onog jutra kad je otišla sa ocem.

I danas, kao i poslednjih godinu dana, u našem stanu vlada tišina. Nema više muzike, nema više smeha, nema više beskonačnih razgovora.

Noge me same odvedoše do Klarine sobe. U njoj je sve bilo ružičasto. Onog trenu kad sam saznala da ćemo dobiti devojčicu, odlučila sam da sve u sobi bude ružičasto. Kolen je pokušavao na sve moguće načine da me natera da se predomislim. Nisam popustila.

Nisam ništa dirala; ni njen jorgan smotan u loptu, ni njene igračke rasute na sve strane, ni njenu spavaćicu na podu, ni mali kofer s točkicama u koji je spakovala igračke za godišnji odmor. Dve plišane igračke nisu više bile tu, ona s kojom je otišla i ona s kojom sam ja spavala.

Tiho zatvorih vrata i zaputih se ka Kolenovom ormanu. Uzeh novu košulju.

Samo što sam otišla u kupatilo da se istuširam, čula sam da se Feliks vraća. U kupatilu je ogledalo bilo prekriveno čaršavom i, ako se izuzmu Kolenovi parfemi, sve police su bile prazne. Nije više bilo stvari koje žene koriste za ulepšavanje: nije bilo šminke, krema, nakita.

Nisam reagovala na hladne pločice, nisam obraćala pažnju na njih. Voda koja je padala preko mog tela nije

mi pružala ni najmanje zadovoljstvo. Napunila sam šaku Klarinim šamponom s mirisom jagoda. Slatkasti miris mi izmami nekoliko suza pomešanih s morbidnom utehom.

Moj ritual je mogao da počne. Naprskah kožu Kolenovim parfemom – to je bio prvi zaštitni sloj. Onda zakopčah njegovu košulju – drugi sloj. Zatim obukoh njegov duks sa kapuljačom – treći sloj. Na kraju vezah mokru kosu kako bih sačuvala miris jagode – četvrti sloj.

Nije više bilo smeća u dnevnoj sobi, prozori su bili otvoreni, a iz kuhinje su dopirali zvuci bitke. Pre nego što sam otišla do Feliksa, zatvorih prozore u dnevnom boravku: polumrak je bio moj najbolji prijatelj.

Feliksova glava je bila u zamrzivaču. Posmatrala sam ga naslonjena na dovrtak. Ponovo je bio u svojoj uniformi i njihao je zadnjicu zviždućući.

„Mogu li da znam zašto si tako dobro raspoložen?“

„Zbog prošle noći. Pusti me da ti spremim večeru i sve ću ti ispričati.“

Okrenuo se i upiljio u mene. Onda mi priđe i duboko udahnu nekoliko puta.

„Prestani da me njuškaš kao neki pas“, rekoh mu.

„Moraćeš da prestaneš s tim.“

„Šta ti sad smeta? Okupala sam se.“

„Bilo je krajnje vreme.“

On me poljubi u obraz, pa nastavi da radi.

„Otkad ti to znaš da kuvaš?“

„Ne kuvam, koristim mikrotalasnu pećnicu. Ali još nisam pronašao ništa za klop. Frižider ti je gori od pustinje Gobi.“

„Ako si gladan, naruči picu. Ti ne umeš da kuvaš. Ne bi umeo da spremiš čak ni zamrznuto gotovo jelo.“

„Zato ste me Kolen i ti hranili poslednjih deset godina. Ali upravo si mi dala genijalnu ideju, tako ću moći da ti posvetim više vremena.“

Oдох u dnevnu sobu i strovalih se na trosed. Moraću da slušam o njegovom ludom provodu prethodne noći. Ubrzo se preda mnom pojavi čaša crnog vina. Feliks sede preko puta mene i baci mi svoju kutiju cigareta. Ja odmah zapalih jednu.

„Prenosim ti pozdrav od roditelja.“

„Baš lepo“, odgovorih, dunuvši dim u njega.

„Brinu se zbog tebe.“

„Nema potrebe.“

„Voleli bi da te posete.“

„Ne želim. Uostalom, možeš da se smatraš srećnikom, jedino još tebe mogu da podnesem.“

„Ja sam nezamenljiv, ti ne možeš bez mene.“

„Felikse!“

„Dobro, ako želiš, ispričaću ti do najsitnijih detalja kako sam se noćas proveo.“

„O ne! Samo nemoj da mi pričaš o svom ljubavnom životu!“

„Pa odluči se već jednom: ili moje krevetske dogovštine ili tvoji roditelji.“

„Okej, pričaj, slušam te.“

Feliks nije škrtao na lascivnim detaljima. Život se za njega svodio na veliku feštu začinjenu razuzdanim seksom i konzumiranjem supstanci koje je isprobavao pre svih drugih. Ponet pričom, nije ni čuo šta mu

govorim, mleo je kao vodenica. Nije učutao ni kad je odjeknulo zvonce.

Tako je i raznoslač pica saznao kako je odvuкао u krevet nekog dvadesetogodišnjeg studenta. Još jedan momak o čijem će obrazovanju ubuduće brinuti Feliks.

„Da si samo jutros videla facu tom medenjaku, samo što me nije preklinjao da se vratim i ponovo pobrinem za njega. Baš mi ga je bilo žao“, dodade pretvarajući se da briše suzu.

„Stvarno si grozan.“

„Upozorio sam ga, ali tako ti je to, onaj ko proba Feliksa, postane zavisian.“

Ja sam uzela samo dva-tri zalogaja, dok je on hteo da pukne koliko se najeo. Nije pokazivao nameru da pođe. Najednom je postao neobično ćutljiv. Pokupio je ostatke hrane i nestao u kuhinji.

„Dijan, nisi me čak ni pitala kako je bilo danas.“

„Ne zanima me.“

„Preteruješ. Kako možeš da budeš ravnodušna prema tome?“

„Umukni, ja sam sve samo ne ravnodušna. Ne dozvoljavam ti da mi kažeš tako nešto!“, viknuh đipivši na noge.

„Pogledaj se, jebote, izgledaš kao neka ludača. Prestala si da radiš. Nemaš više posao. Život ti se svodi na pušenje, alkohol i spavanje. Pretvorila si vaš stan u svetište. Ne mogu više da te gledam kako sve više toneš iz dana u dan.“

„To niko ne može da razume.“

„Naravno da može, svi razumeju kroz šta prolaziš. Ali to nije razlog da umreš. Njih nema već godinu

dana, vreme je da nastaviš da živiš. Bori se, uradi to zbog Kolena i Klare.“

„Ne umem da se borim. Osim toga, ne želim da se borim.“

„Pusti me da ti pomognem.“

Pošto nisam više mogla da ga podnesem, zatvorih uši i zažmurih. Feliks me zagrljao i natera da sednem. Stegnuo me je u jedan od onih svojih snažnih zagrljaja od koga se umalo nisam ugušila. Nikada nisam razumela tu njegovu potrebu da mi smrvi kosti.

„Zašto ne izađeš sa mnom večeras?“, upita me.

„Ništa nisi shvatio“, odgovorih mu priljubivši se uz njega i protiv svoje volje.

„Izađi iz stana, viđaj se s ljudima. Ne možeš da sediš zatvorena u kući. Dođi sutra u *Srećne ljude*.“

„Zabole me za *Srećne ljude*!“

„Onda ćemo zajedno na odmor. Zatvoriću kafić. Gosti će preživeti i bez nas tih nekoliko nedelja... U stvari, bez mene!“

„Ne želim da idem na godišnji odmor.“

„Siguran sam da želiš. Biće nam zabavno zajedno, brinuću o tebi dvadeset četiri sata dnevno. Upravo ti to treba da se oporaviš.“

Nije video da sam iskolačila oči pri pomisli da bi mi stalno disao za vrat.

„Čuj, pusti me da razmislim“, rekoх mu kako bih ga smirila.

„Obećavaš?“

„Da, a sad idi, hoću da spavam.“

On me glasno cmoknu u obraz, pa izvadi telefon iz džepa. Pretraži poduži spisak kontakata, a onda pozva

nekog Stivena, zatim Freda i nekog Aleksa. Van sebe od uzbuđenja zbog raskalašne večeri koja ga je čekala, konačno me ostavi. Ustadoh, zapalih cigaretu i pridoh ulaznim vratima. On prekinu nakratko telefonski razgovor da bi me još jednom poljubio i šapnuo mi na uvo: „Vidimo se sutra, ali neću doći previše rano. Večeras me čeka lud provod.“

Umesto odgovora, prevrnuh očima. Opet neće otvoriti *Srećne ljude* na vreme. Nisam, međutim, mogla bogzna šta da učinim povodom toga: ja sam tu kafe-knjižaru vodila u nekom drugom životu.

Feliks me je izmorio. Sam Bog zna da ga volim, ali nisam više mogla da ga podnesem.

U krevetu sam razmišljala o onome što mi je rekao. Rešio je da me natera da se trgnem. Morala sam nešto da preduzmem kako bih mu umakla. Kad on nešto uvrta u glavu, ništa ne može da ga zaustavi. On je želeo da se osećam bolje, ali ja nisam. Morala sam da smislim neko rešenje.

2

Još malo pa će biti nedelju dana kako sprovodi plan „Izvucimo Dijan iz depresije“. Već sam zasuta gomilom predloga, sve jednim besmislenijim od drugog. Vrhunac je bio kad je Feliks spustio na stočić brošure putničkih agencija. Tačno sam znala šta sprema: odmor na suncu sa svime što ide uz to. Turističko selo, ligeštuli, palme, kokteli s lošim rumom, preplanula tela koja se presijavaju, časovi akvabika kako bi mogao da odmerava animatora – Feliksov san, a moj košmar. Povraćalo mi se kada bih zamislila sve te turiste koji se guraju na majušnoj plaži ili tuku, svečano obučeni, oko švedskog stola, užasnuti pomišlju da će im sused koji hrče kao testera uzeti ispred nosa poslednju kobasicu, koji su srećni zato što su bili zatvoreni deset sati u avionu, okruženi cmizdravom dečurlijom.

Zato sam išla ukrug i pušila toliko da me je peklo grlo. San mi više nije služio kao utočište, sada je u njemu bio Feliks u kupaćim gaćicama koji me je terao da plešem